

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΧΑΡΤΙΟΥ & ΒΙΒΛΙΩΝ Ι

Οι κώδικες & τα βιβλία έως το 19^ο αιώνα:
Υλικά και Μορφολογικά χαρακτηριστικά

ΚΩΔΙΚΑΣ (CODEX)

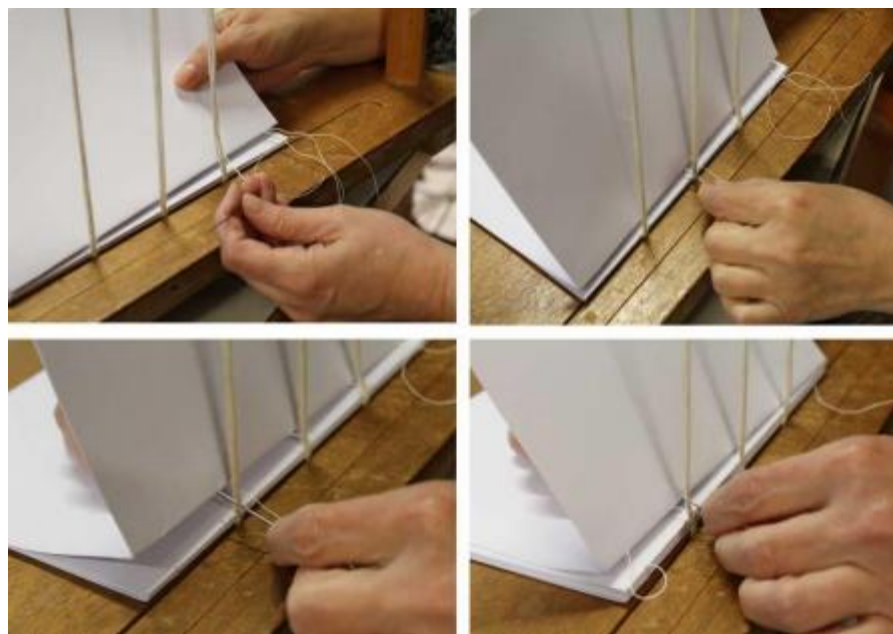
- Πρώιμη μορφή βιβλίου: Ο Κώδικας
- Αποτελούνταν από φύλλα περγαμηνής διπλωμένων στη μέση και ραμμένων στην τσάκιση που πλαισιώνονταν από δύο ξύλινες πινακίδες

ΚΩΔΙΚΑΣ - ΒΙΒΛΙΟ

- Η λέξη «Βιβλίο» προέρχεται από την πόλη Βίβλος του Λιβάνου όπου χριστιανοί μοναχοί είχαν δημιουργήσει ένα από τα πρώτα αντιγραφεία (scriptorium).
- Οι τεχνικές βιβλιοδεσίας εξελίχθηκαν αργά και σταθερά μέχρι και την Αναγέννηση. Η μορφή των βιβλίων που είχε καθιερωθεί περιελάμβανε:
- Ευμεγέθεις τόμους από διπλωμένα φύλλα περγαμηνής πλαισιωμένα από ξύλινα καλύμματα.
- Τα φύλλα της περγαμηνής ράβονταν μεταξύ τους με λινή κλωστή πάνω σε παχιές λωρίδες-κορδόνια από σχοινί ή δέρμα. Αυτά με τη σειρά τους περνούσαν μέσα από εσοχές στην εσωτερική πλευρά των ξύλινων πινακίδων, Τα κορδόνια προεξείχαν στη ράχη του βιβλίου (εύκαμπτο στυλ βιβλιοδεσίας).

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

- Στη ράχη του βιβλίου κολλούσε το δέρμα του καλύμματος.
- Τα εξώφυλλα καλύπτονταν από δερμάτινη επένδυση με διάφορα διακοσμητικά στοιχεία.
- Οι κόλλες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν αλευρόκολλα ή κόλλες ζωικής προέλευσης.
- Σταδιακά οι ξύλινες πινακίδες αντικαταστάθηκαν από σκληρό χαρτόνι αλλά η διακόσμηση των εξωφύλλων έγινε ιδιαίτερα περίτεχνη, με εμπίεστη εγκυρυστική διακόσμηση, μεταλλικές πόρπες, κεντήματα και γενικότερη ποικιλία λειτουργικών και διακοσμητικών στοιχείων.

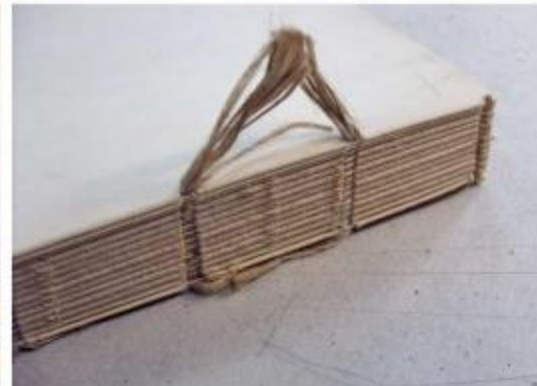
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

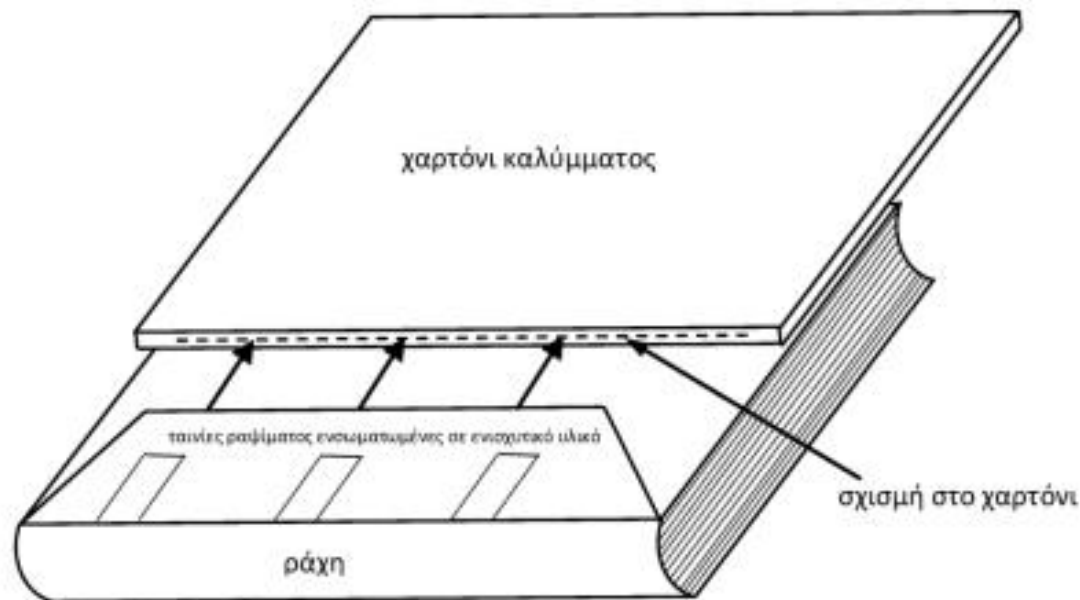
- Η ανακάλυψη της τυπογραφίας και η ευρεία διάδοση του τυπωμένου βιβλίου επέφερε αλλαγές στη δομή των βιβλίων και τα στυλ βιβλιοδεσίας.
- Από τον 15^ο αιώνα το χαρτί αντικαθιστά σταδιακά την περγαμηνή.
- Το μέγεθος των βιβλίων γίνεται μικρότερο.
- Από το 18^ο αιώνα εισάγεται νέο στυλ βιβλιοδεσίας, αυτό της «κοίλης ράχης» με τα ένθετα νεύρα ραψίματος.

Στυλ «Κοίλης Ράχης»

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ (19^{ος} αιώνας)

- Η βιβλιοδεσία βιβλιοθήκης

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ (19^{ος} αιώνας)

- Στυλ Bradel: Ξεχωριστή κατασκευή σώματος και εξωφύλλου του βιβλίου και σύνδεσή τους στο τέλος. Χαμηλού κόστους βιβλιοδεσία που η αντοχή της εξαρτάται από την ποιότητα των υλικών και τον τρόπο σύνδεσης των δύο μερών.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

- Ανθεκτική τεχνική βιβλιοδεσίας.
- Τα τεύχη ράβονται διαδοχικά μεταξύ τους και όχι σε κορδόνια της ράχης.
- Δεν υπάρχουν τα χαρακτηριστικά εξογκώματα ράχης των δυτικότροπων βιβλιοδεσιών.
- Οι πινακίδες του εξώφυλλου έχουν ακριβώς τις διαστάσεις του σώματος του βιβλίου.
- Τα κεφάλαια έχουν δομικό και λειτουργικό ρόλο.
- Η διακόσμηση είναι πλούσια με πλήθος μεταλλικών στοιχείων αλλά ενίοτε και πολύτιμων λίθων.

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

- Άλλα χαρακτηριστικά των παραδοσιακών βιβλιοδεσιών:

Τα κεφαλάρια

- Πλεκτά κορδόνια στο πάνω και κάτω μέρος του σώματος του βιβλίου από την πλευρά της ράχης.
- Αρχικά λειτουργούσαν ως συνδετικά του ραψίματος με το κάλυμμα της ράχης, αλλά στην πορεία αποτέλεσαν διακοσμητικό στοιχείο.

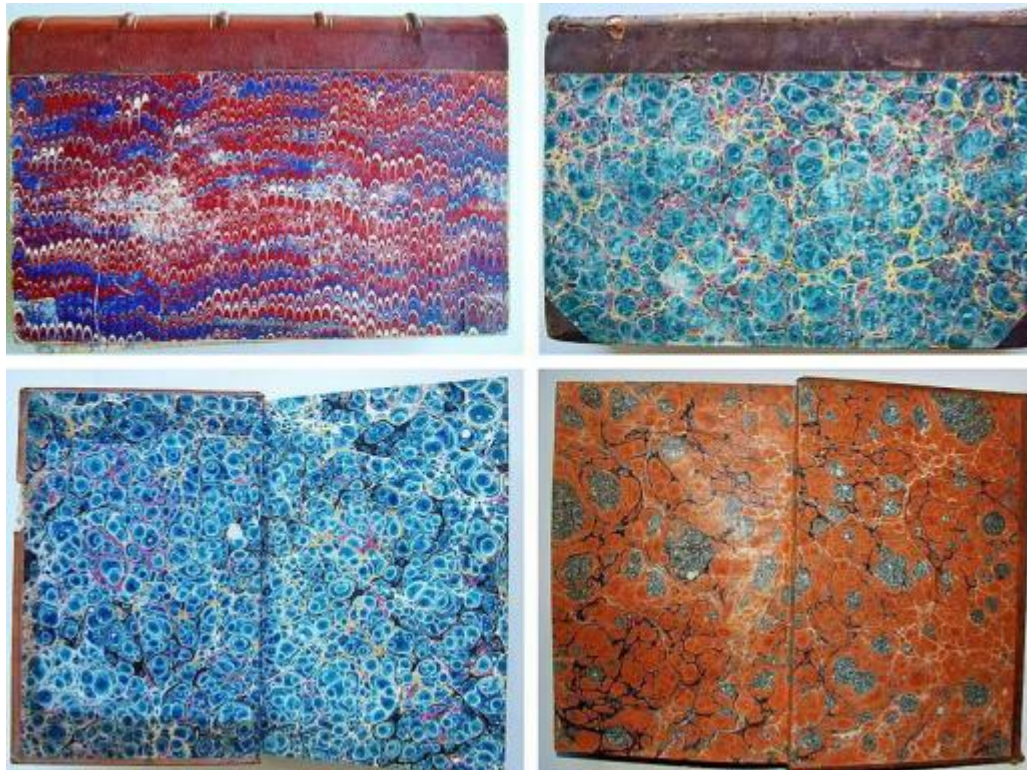

Τα εξογκώματα ράχης

Οι μαρμαρόκολλες

Τεχνική διακόσμησης καλυμμάτων ή εσωφύλλων. Κατασκευάζονται με τη μερική ανάμιξη αδιάλυτων χρωμάτων και κόλλας σε νερό και επιφανειακή εμβάπτιση φύλλων χαρτιού στο μίγμα. Ευαίσθητες στην υγρασία και το φως.

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΑΝΙΑ

- Μελάνη αιθάλης
- Μελάνη σιδήρου ή μεταλλογαλλική μελάνη
- Ιστορική τυπογραφική μελάνη

Μελάνη αιθάλης

- Αιθάλη (άνθρακας σε σκόνη) που προερχόταν από υπολείμματα καύσης οργανικών υλικών (φυτικών ή ζωικών)
- Νερό
- Συνδετικό μέσο (ασπράδι αυγού, ζελατίνη, αραβικό κόμμα)
- Πρωτοεμφανίστηκε στην Αίγυπτο και την Κίνα.
- Συναντάται κυρίως σε χειρόγραφα ανατολικής προέλευσης (Βυζαντινά, αραβικά, κινέζικα, κλπ).

Μελάνη Σιδήρου

- Θεικός Σίδηρος ή/και Χαλκός
- Τανίνες γαλλικού οξέως
- Συνδετικό μέσο (αραβικό κόμμα σε νερό ή κρασί ή ξύδι)

Μελάνη Σιδήρου

- Το μαύρο χρώμα προέκυπτε ως προϊόν της οξείδωσης του γαλλικού σιδήρου από το ατμοσφαιρικό οξυγόνο. Δεν εμφανιζόταν από την αρχή.
- Με τον καιρό ξεθωριάζει, ειδικά σε συνθήκες αυξημένης υγρασίας.
- Έχει έντονη διαβρωτική δράση και πολλές φορές τρυπάει το χαρτί ή την περγαμηνή.

Ιστορική τυπογραφική μελάνη

- Αιθάλη
- Συνδετικό μέσο (βρασμένο λινέλαιο)

- Παχύρρευστη
- Στεγνώνει εύκολα
- Αδιάλυτη στο νερό και σε πολλά χημικά.
- Σταθερή και ανθεκτική στο χρόνο.

- Τα σύγχρονα τυπογραφικά μελάνια χρησιμοποιούν κατώτερης ποιότητας συνδετικά μέσα (ορυκτέλαια, κλπ) που δεν έχουν ανάλογη αντοχή και σταθερότητα.

- Ζερβός, Σ. (2015). *Συντήρηση και Διατήρηση Χαρτιού, Βιβλίων και Αρχειακού Υλικού*, Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

www.kallipos.gr